

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

Öcalan proti Turecku

Typ rozhodnutí: rozsudek velkého senátu

Číslo stížnosti: 46221/99

Datum: 12. 5. 2005

Složení senátu: L. Wildhaber, předseda Soudu (Švýcarsko), C. L. Rozakis (Řecko), J.-P. Costa (Francie), G. Ress (Německo), Sir Nicolas Bratza (Spojené království), E. Palmová (Švédsko), L. Caflisch (Lichtenštejnsko), L. Loucaides (Kypr), R. Türmen (Turecko), V. Strážnická (Slovensko), P. Lorenzen (Dánsko), V. Butkevych (Ukrajina), J. Hedigan (Irsko), M. Ugrekheldze (Gruzie), L. Garlicki (Polsko), J. Borrego Borrego (Španělsko), A. Gyulumyanová (Arménie).

Ke skutkovému stavu

Stěžovatel, turecký státní příslušník (nar. v roce 1949), je v současné době vězněn v Imrali (Mudanya, Bursa, Turecko). Do svého zatčení byl vůdcem Kurdské strany pracujících (PKK).

A. Stěžovatelovo zatčení a převoz do Turecka

Dne 9. 10. 1998 byl stěžovatel vyhoštěn ze Sýrie, kde po dlouhou dobu žil, a přicestoval do Řecka; tentýž den byl řeckými úřady požádán, aby do dvou hodin opustil území státu, a jeho žádost o politický azyl byla zamítnuta. Dne 10. 10. 1998 odcestoval letadlem řecké tajné služby do Moskvy, kde дума akceptovala jeho žádost o status politického uprchlíka, předseda ruské vlády však toto rozhodnutí odmítl vykonat. Dne 12. 11. 1998 dorazil stěžovatel do Říma. Italské úřady sice odmítly vydat jej do Turecka, zamítly však jeho žádost o politický azyl. Stěžovatel se tak vrátil do Řecka a dne 2. 2. 1999 byl odvezen do Keni, do rezidence řeckého velvyslance. Jeho žádost o politický azyl v Řecku, adresovaná řeckému velvyslanci v Nairobi, zůstala bez odpovědi. Dne 15. 2. 1999 prohlásil keňský ministr zahraničních věcí, že stěžovatel přicestoval na území Keni, aniž by uvedl svou totožnost a prošel pasovou kontrolou. Řecký velvyslanec nakonec při setkání s ministrem přiznal, že se jedná o pana Öcalana, a souhlasil s převezením stěžovatele mimo území Keni; keňský ministr mu přitom vytkl, že Řecko svým jednáním vystavilo Keňu nebezpečí teroristických útoků. Poté řecký velvyslanec stěžovateli oznámil, že může odjet, kam si přeje, a že Nizozemí je připraveno jej přijmout. Dne 15. 2. 1999 keňští činitelé (poté, co odmítli doprovod řeckého velvyslance) odvezli stěžovatele na mezinárodní letiště

v Nairobi k letadlu, kde na pana Öcalana čekali turečtí bezpečnostní agenti. Stěžovatel byl zatčen asi ve 20 hodin na palubě letadla.

Turecké úřady vydaly na pana Öcalana, hledaného rovněž prostřednictvím Interpolu, sedm zatykačů, v nichž mu kladly za vinu, že založil ozbrojenou skupinu s cílem narušit územní celistvost státu a inicioval několik teroristických akcí, při nichž došlo ke ztrátám na životech.

Při letu z Keni do Turecka doprovázel stěžovatele vojenský lékař. Videonahrávka a fotografie pana Öcalana pořízené v letadle pro potřeby policie se později objevily v tisku. Mezitím byly osoby vězněné v Imrali převezeny do jiných věznic. Během letu měl stěžovatel zavázané oči, s výjimkou okamžiků, kdy byli turečtí agenti maskováni. Podle vlády bylo od tohoto opatření ustoupeno, jakmile se letadlo dostalo do turecké letové zóny.

Dne 16. 2. 1999 byl stěžovatel umístěn do cely předběžného zadržení ve vězení Imrali. Později prohlásil, že mu byly podány uklidňující léky, pravděpodobně na řecké ambasádě v Nairobi.

B. Předběžné zadržení

Od 16. 2. 1999 byl stěžovatel vyslýchán příslušníky tureckých pořádkových sil, za tímto účelem bylo jeho zadržení dne 20. 2. 1999 o tři dny prodlouženo. Soudci a prokurátoři ze státního bezpečnostního soudu v Ankaře (cour de s'reté de l'Etat) dorazili na ostrov Imrali dne 21. 2. 1999. Stěžovatel tvrdí, že žádost jeho obhájců o setkání s ním byla odmítnuta.

Od počátku stěžovatelova zadržení byl ostrov Imrali prohlášen za zakázané vojenské území a bezpečnostní otázky byly svěřeny „krizovému centru“ vytvořenému v Mudanya, jež mělo také udělovat povolení k návštěvám stěžovatele. Dle tvrzení vlády byla zvláštní opatření (včetně osobních prohlídek advokátů) přijata za účelem ochrany života stěžovatele, jenž měl mnoho nepřátel.

Dne 22. 2. 1999 byl stěžovatel vyslýchán republikovým prokurátorem ze státního bezpečnostního soudu v Ankaře. Při této příležitosti prohlásil, že je zakladatelem a vůdcem strany PKK, jejímž původním cílem bylo založení nezávislého kurdského státu. Postupem času se však strana zaměřila na podporu účasti Kurdů na veřejné moci. Stěžovatel potvrdil, že tato organizace používala zejména od roku 1987 násilí vůči civilnímu obyvatelstvu, zejména proti strážcům vesnic, s čímž on osobně nesouhlasil a marně se tomu snažil zabránit. Přiznal, že odhady tureckých úřadů týkající se počtu obětí a zraněných na kontě PKK se blíží realitě a že útoky provedené na jeho příkaz byly součástí ozbrojeného boje PKK. Nakonec dodal, že v roce 1993 se na základě žádosti tureckého prezidenta rozhodl vyhlásit příměří.

C. Předvedení před soudce a vzetí do vazby

Dne 23. 2. 1999 byl stěžovatel předveden před přisedícího soudce státního bezpečnostního soudu v Ankaře, který nařídil jeho vzetí do vazby. Stěžovatel neprotestoval a zopakoval svou výpověď učiněnou před prokurátorem. Dodal, že jako zakladatel a vůdce PKK schvaloval v poslední instanci veškerá rozhodnutí této organizace a činil zásadní strategická a taktická rozhodnutí, jejichž výkonem byly pověřeny jednotky PKK. Prohlásil rovněž, že po fázi politické a polovojskové činnosti (v sedmdesátých letech) vede PKK od roku 1984 ozbrojený boj uvnitř Turecka.

D. Kontakty stěžovatele s vnějším světem (během vyšetřování) a podmínky vazby ve vězení Imrali

Den po příjezdu stěžovatele do Turecka požádal jeden z jeho tureckých obhájců o návštěvu, byl však spolu s dalšími sedmi kolegy zadržen pořádkovými silami. Dne 17. 2. 1999 bylo jiným dvěma advokátům zabráněno ve vstupu na turecké území. Dne 25. 2. 1999 mohl stěžovatel hovořit se dvěma ze šestnácti advokátů, kteří požádali o povolení k návštěvě; jejich dvacetiminutové setkání proběhlo v přítomnosti soudce a maskovaných příslušníků pořádkových sil a bylo zaprotokolováno pro potřeby státního bezpečnostního soudu. Ostatní právní zástupci získali povolení navštívit jejich klienta později. Během přípravného vyšetřování, které proběhlo v době od 15. 2. 1999 do 24. 4. 1999, měl stěžovatel dvanáct pohovorů se svými obhájci. Tvrdí však, že tato setkání byla sledována osobami za sklem a nahrávána a že byla časově omezena. Kromě toho byli advokáti při každé návštěvě prohledáni a nesměli mu předávat žádné dokumenty k přípravě obhajoby ani kopie ze spisu (kromě kopie obžaloby). Vláda tvrdí, že tyto návštěvy nepodléhaly žádným omezením a proběhly v souladu s trestním řádem; nedošlo ani k omezení stěžovatelovy korespondence.

Dne 2. 3. 1999 navštívili vězení v Imrali zástupci Evropského výboru pro prevenci mučení a nelidského či ponižujícího zacházení. Dle jejich dopisu ze dne 22. 3. 1999 adresovaného představitelům turecké vlády byl stěžovatel v dobrém zdravotním stavu a jeho cela byla dostatečně vybavená. Výbor upozornil vládu na to, že izolace a omezený přístup ven by mohly poznamenat stěžovatelovu psychiku. Zástupci výboru navštívili stěžovatele, který je jediným vězněm v Imrali, i během své návštěvy Turecka ve dnech 2. – 14. 9. 2001. Z jejich prohlášení vyplývá, že stěžovatelova cela je dost velká, klimatizovaná a přiměřeně vybavená. Stěžovatel má k dispozici knihy, noviny a rozhlasový přijímač, nemá však přístup k televizi ani k telefonu. Dvakrát denně jej navštěvuje lékař a jednou týdně jeho obhájci.

Při své návštěvě ve dnech 16.-17. 2. 2003 zástupci zmíněného výboru

konstatovali, že návštěvy advokátů a členů stěžovatelovy rodiny byly často zrušeny z důvodu špatných meteorologických podmínek, které znemožnily dopravní spojení.

E. Řízení před státním bezpečnostním soudem

V obžalobě podané dne 24. 4. 1999 kladl republikový prokurátor stěžovateli za vinu, že vyvíjel činnost směřující k odtržení části státního území, a požadoval pro něj trest smrti dle čl. 125 trestního zákoníku. Dne 7. 5. 1999 byl obhájcem stěžovatele umožněn přístup ke spisu, obsahujícímu 17 000 stran, ti z něj pořizovali kopie až do 15. 5. 1999. Prokuratura však ke spisu nepřipojila veškeré dokumenty, např. ty, které se týkaly stěžovatelova zatčení v Keni a převezení do Turecka.

První dvě jednání, která se konala v Ankaře ve dnech 24. a 30. 3. 1999 bez účasti stěžovatele, se týkala procesních otázek. Nátlak ze strany policistů, kterému měli být stěžovateli zástupci podrobeni po skončení prvního jednání, byl podle vlády předmětem vyšetřování.

V období od 31. 5. do 29. 6. 1999 nařídil státní bezpečnostní soud, složený ze dvou civilních a jednoho vojenského soudce, osm jednání, která se konala na ostrově Imrali za přítomnosti stěžovatele. Ten zde zopakoval své výpovědi z přípravného řízení a potvrdil, že byl nejvyšším představitelem PKK a dával jejím členům instrukce k provedení některých akcí. Prohlásil rovněž, že od svého zatčení nebyl podroben špatnému zacházení ani urážkám a že akceptuje jurisdikci bezpečnostního soudu (jehož nezávislost a nestrannost byla jeho právními zástupci zpochybňována). Stěžovatel dále uvedl, že je připraven spolupracovat s úřady za účelem ukončení násilí spojeného s kurdskou otázkou, a slíbil ukončení ozbrojeného boje PKK. Upřesnil, že zpočátku usiloval o nezávislost kurdského obyvatelstva, ale s postupem času omezil své požadavky na autonomii a uznání kulturních práv Kurdů v rámci demokratické společnosti. Prohlásil také, že přijímá politickou odpovědnost za obecnou strategii PKK, ale odmítl trestní odpovědnost za násilné útoky, které se vymykaly politice PKK. Jeho žádost o slyšení vládních představitelů, kteří jednali s PKK, byla soudem zamítnuta. Žádosti stěžovatelových advokátů o to, aby jim byly zpřístupněny další dokumenty a aby bylo shromážděno více důkazů, byly soudem zamítnuty s tím, že se jedná o zdržovací taktiku. Poté, co si obhájci stěžovali na obtíže v komunikaci s jejich klientem, jim bylo povoleno hovořit se stěžovatelem během poledních přestávek. Dne 3. 6. 1999 se stěžovateli obhájci nedostavili na jednání. O den později jim byly předány protokoly z jednání a kopie dokumentů připojených ke spisu. Dne 8. 6. 1999 přednesla prokuratura svou závěrečnou řeč, v níž pro stěžovatele požadovala trest smrti. Zástupcům stěžovatele byla poskytnuta lhůta čtrnácti dnů k přípravě jejich řeči.

V důsledku modifikace Ústavy, která přinesla změnu ve složení státních

bezpečnostních soudů, byl na jednání dne 23. 6. 1999 vojenský soudce nahrazen soudcem civilním; soud konstatoval, že tento nový soudce byl obeznámen se spisem, účastnil se jednání a sledoval řízení od samého počátku. Zástupci stěžovatele vznesli proti jmenování námitku a tvrdili, že tento soudce už dříve do věci zasáhl, jejich námitka však byla odmítnuta. Tentýž den přednesli tito advokáti stěžovatelovu obhajobu.

Dne 29. 6. 1999 uznal státní bezpečnostní soud v Ankaře stěžovatele vinným z toho, že vyvíjel činnost směřující k odtržení části tureckého území a že za tímto účelem založil a vedl ozbrojenou teroristickou skupinu, a podle čl. 125 trestního zákoníku jej odsoudil k trestu smrti. Soud považoval za prokázané, že PKK provedla na základě stěžovatelových rozhodnutí a příkazů několik ozbrojených útoků, bombových atentátů, sabotáží a loupeží, při kterých zemřely tisíce civilních obyvatel, vojáků, policistů, vesnických strážců a úředníků. Vzhledem k vysokému počtu těchto násilných činů a k jejich závažnosti a nebezpečnosti pro stát neuznal soud existenci polehčujících okolností, které by umožnily změnit trest smrti na trest doživotního odnětí svobody.

F. Dovolání

Stěžovatel podal proti výše uvedenému rozsudku dovolání; toto rozhodnutí bylo současně (z důvodu přísnosti uloženého trestu) z úřední povinnosti předloženo ke kontrole Kasačnímu soudu.

Rozsudkem ze dne 22. 11. 1999 Kasační soud potvrdil všechny výroky napadeného rozsudku a konstatoval, že nahrazení vojenského soudce nevojenským v průběhu řízení nevyžadovalo opakování již provedených procesních úkonů, neboť nový soudce sledoval řízení od jeho zahájení a zákon sám stanovil, že řízení má pokračovat. V meritu věci soud zohlednil především skutečnost, že stěžovatel byl zakladatelem a vůdcem PKK, řídil veškeré její složky a podněcoval násilné útoky s cílem oslabit státní moc. Došel proto k závěru, že PKK pod vedením stěžovatele představovala vážné a bezprostřední nebezpečí pro celistvost země.

G. Přeměna trestu smrti na doživotní trest

V říjnu 2001 došlo ke změně článku 38 Ústavy v tom smyslu, že v Turecku již nelze vynést ani vykonat trest smrti, s výjimkou období válečného stavu, bezprostředního nebezpečí války anebo teroristických aktů. Zákonem vyhlášeným dne 9. 8. 2002 byl zrušen trest smrti v době míru a novelizován trestní zákoník. V důsledku těchto legislativních změn se trest smrti uložený za teroristické akty přeměnil na doživotní odnětí svobody (bez možnosti podmíněného propuštění). Rozsudkem ze dne 3. 10. 2002 státní bezpečnostní soud v Ankaře změnil stěžovatelův trest na doživotní vězení, neboť došel k závěru, že trestné činy, pro které byl stěžovatel stíhán, byly spáchány v době

míru a jednalo se o teroristické akty.

Jedna z politických stran zastoupených v parlamentu požádala Ústavní soud o zrušení části zákona ze dne 9. 8. 2002, týkající se abolicie trestu smrti v době míru pro pachatele teroristických činů. Svým rozsudkem ze dne 27. 12. 2002 Ústavní soud tuto žádost zamítl.

Řízení před Evropským soudem pro lidská práva

Stěžovatel se obrátil na Evropský soud pro lidská práva (dále jen „Soud“) dne 16. 2. 1999. Namíтал porušení čl. 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 18 a 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva“). Věc byla přidělena 1. sekci Soudu. Dne 4. 3. 1999 požádal Soud tureckou vládu, aby přijala předběžná opatření ve smyslu článku 39 jednacího řádu Soudu, týkající se zejména respektování článku 6 v řízení před bezpečnostním soudem a efektivního výkonu práva podat stížnost Soudu prostřednictvím zvolených advokátů. Dne 30. 11. 1999 požádal Soud o to, aby trest smrti uložený stěžovateli nebyl vykonán. Dne 21. 11. 2000 se v Paláci lidských práv konalo veřejné jednání o přijatelnosti a meritu stížnosti. Rozhodnutím senátu ze dne 14. 12. 2000 byla stížnost prohlášena za částečně přijatelnou k meritornímu rozhodnutí.

Dne 12. 3. 2003 vyhlásil senát svůj rozsudek, kterým bylo o meritu věci rozhodnuto následujícím způsobem:

1. jednomyslně, že čl. 5 odst. 4 Úmluvy byl porušen, neboť stěžovatel neměl k dispozici opravný prostředek, na základě kterého by byla přezkoumána zákonnost jeho zbavení svobody;

2. jednomyslně, že čl. 5 odst. 1 Úmluvy nebyl porušen;

3. jednomyslně, že čl. 5 odst. 3 Úmluvy byl porušen tím, že stěžovatel nebyl ihned po svém zatčení předveden před soudce;

4. šesti hlasy proti jednomu, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy byl porušen, protože stěžovatel nebyl souzen nezávislým a nestranným soudem;

5. jednomyslně, že čl. 6 odst. 1 ve spojení s čl. 6 odst. 3 b) a c) Úmluvy byl porušen z důvodu nespravedlivosti řízení;

6. jednomyslně, že čl. 2 Úmluvy nebyl porušen;

7. jednomyslně, že čl. 14 ve spojení s čl. 2 Úmluvy nebyl porušen ve vztahu k aplikaci trestu smrti;

8. jednomyslně, že čl. 3 Úmluvy nebyl porušen, pokud jde o námitku založenou na výkonu trestu smrti;

9. šesti hlasy proti jednomu, že čl. 3 Úmluvy byl porušen vynesením trestu smrti na základě nespravedlivého řízení;

10. jednomyslně, že čl. 3 Úmluvy nebyl porušen s ohledem na podmínky stěžovatelova převozu z Keni do Turecka a jeho věznění na ostrově Imrali;

11. jednomyslně, že není třeba odděleně zkoumat stěžovatelovy námitky vznesené na základě čl. 7, 8, 9, 10, 13, 14 a 18 Úmluvy;

12. jednomyslně, že čl. 34 in fine Úmluvy nebyl porušen.

Ve dnech 9. 6. a 11. 6. 2003 požádal stěžovatel i vláda – podle čl. 43 Úmluvy a čl. 73 řádu Soudu – o postoupení případu velkému senátu. Kolegium velkého senátu jejich žádosti vyhovělo dne 9. 7. 2003. Obě strany předložily Soudu svá písemná stanoviska k opodstatněnosti stížnosti. Veřejné jednání se v Paláci lidských práv ve Štrasburku konalo dne 9. 6. 2004.

K tvrzenému porušení čl. 5 Úmluvy

Stěžovatel namítá porušení čl. 5 odst. 1, 3 a 4 Úmluvy, jehož příslušné části znějí takto:

„1. Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem: (...)

c) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby proto, že se nepodrobila rozhodnutí vydanému soudem podle zákona, nebo proto, aby bylo zaručeno splnění povinnosti stanovené zákonem (...).

3. Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 písm. c) tohoto článku, musí být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci a má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Propuštění může být podmíněno zárukou, že se dotčená osoba dostaví k přelíčení.

4. Každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.“

Ve vztahu k této části stížnosti vznáší vláda předběžnou námitku

nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků. Soud se domnívá, že tato otázka je úzce spjata s meritem námitky uplatněné na základě článku 5 odst. 4, velký senát ji proto stejně jako původní senát bude zkoumat v tomto rámci a na prvním místě.

A. K čl. 5 odst. 4 Úmluvy

S odkazem na toto ustanovení stěžovatel tvrdí, že neměl možnost podat návrh na řízení, ve kterém by byla přezkoumána zákonnost jeho předběžného zadržení.

1. Argumenty stěžovatele

Stěžovatel žádá velký senát, aby potvrdil stanovisko senátu, podle kterého neměl k dispozici opravný prostředek umožňující kontrolu zákonnosti jeho předběžného zadržení. Poznámává, že během prvních deseti dnů byl zadržován tajně a nemohl se spojit se svými obhájci. Sám nemá právní vzdělání potřebné k podání stížnosti a neměl ani příslušné dokumenty. V jeho případě by tak každá stížnost ke státnímu bezpečnostnímu soudu byla iluzorní a odsouzená k neúspěchu.

2. Argumenty vlády

Vláda v tomto bodě nesouhlasí se závěry senátu a zároveň znovu namítá nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků. Stěžovateli obhájci či příbuzní nevyužili možnosti, kterou jim dával trestní řád, a neprotestovali proti okolnostem a délce stěžovatelova zadržení a proti vzetí do vazby ani u soudu v Mudanya, ani před přisedícím státního bezpečnostního soudu v Ankaře. Vláda dále Soudu předkládá příklady soudních rozhodnutí, ve kterých soudci na základě podobných opravných prostředků nařídili, aby byly zadržené osoby, v jejichž případě prokuratura nepožádala o prodloužení předběžného zadržení, po uplynutí lhůty stanovené pro toto opatření předvedeny před soudce pověřeného rozhodováním o vzetí do vazby. Ve všech citovaných případech soudci rozhodli na základě spisu bez účasti zadržených osob.

3. Posouzení Soudem

Opravný prostředek zaručený čl. 5 odst. 4 musí mít soudní povahu, což předpokládá, že dotčená osoba nebo v případě potřeby alespoň její zástupce budou vyslechnuti; v opačném případě taková osoba nepožívá základních procesních záruk vztahujících se na zbavení svobody (viz Winterwerp proti Nizozemí, 1979). Čl. 5 odst. 4 dále vyžaduje, aby měl soud rozhodující o zákonnosti vazby pravomoc nařídít propuštění (viz Weeks proti Spojenému království, 1987). Kromě toho lze podle všeobecně uznávaných pravidel mezinárodního práva stěžovatele za zvláštních okolností zprostit povinnosti

vyčerpat dostupné prostředky nápravy (viz Van Oosterwijck proti Belgii, 1980).

Po prostudování příkladů soudních rozhodnutí předložených vládou Soud konstatuje, že kontrola zákonnosti předběžného zadržení prováděná v daných případech vnitrostátním soudcem nebyla v souladu s požadavky čl. 5 odst. 4, neboť v žádné z těchto kauz soudce nenařídil propuštění dotčených osob na svobodu, přestože došel k závěru, že zákonná lhůta uplynula, anebo že chybělo nařízení prokuratury o ponechání ve vazbě. Dále pak v žádném z těchto řízení nebyla zadržená osoba předvedena před soudce, ten rozhodoval o stížnosti pouze na základě spisu. Soudní rozhodnutí, o která vláda opírá své tvrzení o účinnosti tohoto opravného prostředku, byla vydána v letech 2001 a 2003, tj. nejméně dva roky po datu stěžovatelova zadržení.

Pokud jde o specifické okolnosti stěžovatelova předběžného zadržení, velký senát nevidí žádný důvod odchýlit se od závěru původního senátu, který měl mj. za to, že podmínky zadržení, naprostá izolace a nemožnost setkat se s obhájci zabránily stěžovateli efektivně využít opravný prostředek zmiňovaný vládou a že vzhledem k závažnosti obvinění vznesených proti stěžovateli a ke skutečnosti, že délka jeho zadržení byla v souladu s národním právem, by taková stížnost mohla jen stěží vést k jeho propuštění na svobodu.

Velký senát se také domnívá, že žádost o kompenzaci podle zákona o odškodnění za nezákonnou či nedůvodnou vazbu nelze považovat za návrh ve smyslu čl. 5 odst. 4 Úmluvy, neboť soudce nemá v případě nezákonného zbavení svobody pravomoc nařídít propuštění a nemůže přiznat odškodnění pro porušení Úmluvy, je-li zadržení v souladu s vnitrostátní legislativou.

Z výše uvedených důvodů Soud zamítá předběžnou námitku vlády vztahující se k námitkám týkajícím se čl. 5 odst.1, 3 a 4 Úmluvy a konstatuje, že došlo k porušení čl. 5 odst. 4.

B. K čl. 5 odst. 1 Úmluvy

1. Tvrzení stěžovatele

Stěžovatel namítá, že byl zbaven svobody v rozporu se zákonem a že formální podmínky extradice nebyly splněny. Nesouhlasí s rozsudkem senátu, podle kterého bylo jeho zatčení tureckými činiteli v souladu se zákonem, a skutečnost, že jej zadrželi keňští příslušníci a dopravili jej do tureckého letadla, kde na něj čekali turečtí bezpečnostní agenti, nelze pokládat za nerespektování suverenity Keni ze strany Turecka a za porušení mezinárodního práva. Tvrdí, že existuje dostatek indicií nasvědčujících tomu, že se turecké orgány dopustily únosu, a to v zahraničí a mimo jejich jurisdikci, k čemuž je neopravňoval ani zatykač, ani opatření Interpolu. Přitom odmítá být považován za teroristu, neboť jeho činnost byla součástí boje Kurdů za uplatnění jejich práv.

Stěžovatel dále uvádí, že v Keni nebylo zahájeno žádné extradiční řízení a že úřady této země odmítly jakoukoliv odpovědnost za jeho převoz do Turecka, což svědčí o absenci spolupráce mezi oběma vládami – tím se mj. jeho případ liší od věci Illich Sánchez Ramirez proti Francii (rozh. Komise, 1996). Keňští agenti, kteří se podíleli na jeho zatčení, byli podle stěžovatele podplaceni tureckými agenty a jednali mimo kontrolu keňské vlády. S odkazem na judikaturu orgánů Úmluvy (viz rozh. Komise Kypr proti Turecku, 1978; Drozd a Janousek proti Francii a Španělsku, 1992) tvrdí, že Turecko je odpovědné za jednání svých bezpečnostních agentů mimo své území. Klade také důraz na nutnost chránit svobodu a bezpečnost jednotlivce před svévolí (viz Bozano proti Francii, 1986). V projednávaném případě bylo jeho nucené vyhoštění ve skutečnosti skrytou extradicí, a on tak byl zbaven veškerých procesních a hmotněprávních záruk, přestože ani jistota, že dotčená osoba je vinna, nemůže mít za následek absenci ochrany před svévolným zbavením svobody.

Stěžovatel je proto přesvědčen o tom, že způsob jeho zatčení nebyl v souladu ani s keňským právem, ani s normami mezinárodního práva, že toto zatčení bylo ve skutečnosti únosem a že jeho vazba a soudní řízení naásledující po takovém nezákonném zatčení nelze pokládat za platné.

2. Tvzení vlády

Vláda souhlasí s názorem senátu, že v podobných záležitostech boje proti terorismu je spolupráce mezi státy běžnou věcí a neporušuje Úmluvu. Tvrdí, že stěžovatel byl zatčen a zadržován v souladu se zákonem, na základě spolupráce Turecka a Keni. Keňa, kam stěžovatel přicestoval s falešnými doklady, a nikoliv jako žadatel o azyl, je suverénním státem, na jehož území nemůže Turecko vykonávat svou moc, přičemž mezi oběma státy neexistuje dohoda o extradicí. Nejednalo se ani o skryté vydání, Turecko pouze akceptovalo nabídku keňských úřadů týkající se předání stěžovatele, který se v Keni nacházel ilegálně. Stěžovatel byl tedy před turecké soudy postaven v souladu s pravidly fvyčerpého práva a díky spolupráci suverénních států v oblasti boje proti terorismu.

3. Posouzení Soudem

a) Obecné principy

Pokud jde o „zákonnost“ zbavení svobody, včetně dodržení „řízení stanoveného zákonem“, Úmluva v zásadě odkazuje na povinnost dodržovat hmotněprávní a procesní normy vnitrostátní legislativy, ale navíc vyžaduje i slučitelnost jakéhokoli zbavení svobody s cílem čl. 5: chránit jednotlivce proti svévolí (viz, mezi jinými, výše cit. Bozano proti Francii; Wassink proti Nizozemí, 1990). Interpretace a aplikace národního práva přísluší v první řadě vnitrostátním orgánům. Vzhledem k tomu, že z pohledu čl. 5 odst. 1 nesoulad s

vnitrostátním právem zakládá porušení Úmluvy, musí Soud vykonávat určitou kontrolu, aby zjistil, zda bylo národní právo respektováno (viz Benham proti Spojenému království, 1996; Bouamar proti Belgii, 1988).

Zatčení provedené orgány jednoho státu na území jiného státu bez jeho souhlasu znamená zásah do práva jednotlivce na bezpečnost ve smyslu čl. 5 odst. 1 (viz názor Komise ve věci Stocké proti Německu, 1989). Úmluva ovšem nebrání spolupráci smluvních států v rámci smluv o extradici či vyhoštění, pokud tato spolupráce neporušuje jednotlivá práva zaručená Úmluvou (ibidem). Pokud jde o vztahy v rámci extradice mezi smluvním a nesmluvním státem Úmluvy, má Soud zato, že normy obsažené v extradiční smlouvě, příp. spolupráce mezi dotčenými státy, které neuzavřely takovou smlouvu, jsou důležitými prvky při posuzování zákonnosti zbavení svobody. Vydání uprchlého, které je výsledkem spolupráce mezi státy, samo o sobě nezakládá porušení práva na zákonnost zbavení svobody, a nevyvolává tedy problém z pohledu čl. 5 (viz rozh. Komise Freda proti Itálii, 1980; Klaus Altmann (Barbie) proti Francii, 1984; Luc Reinette proti Francii, 1989).

Vzhledem k tomu, že cestování po světě se stává snazším a trestná činnost dostává mezinárodní rozměr, mají všechny státy rostoucí zájem na tom, aby byly podezřelé osoby, které uprchly do zahraničí, předvedeny před soud. Úmluva neobsahuje ustanovení o podmínkách extradice ani o řízení, které jí předchází. Ani atypická extradice, je-li výsledkem spolupráce dotčených států a byl-li příkaz k zatčení vydán příslušnými orgány na základě zákona, není v rozporu s Úmluvou (viz výše cit. rozh. Illich Sánchez Ramirez proti Francii). Jinak je tomu, pokud jsou Soudu předloženy souhlasné indicie (nejsou však nutné důkazy „nade vší pochybnost“, jak se domníval senát) svědčící o tom, že orgány státu, kam byla zatčená osoba převezena, vyvíjely v zahraničí činnost neslučitelnou se suverenitou druhého státu, a tedy i s mezinárodním právem (viz výše cit. Stocké proti Německu).

b) Aplikace na projednávaný případ

Soud poznamenává, že stěžovatel byl zatčen příslušníky tureckých pořádkových sil uvnitř tureckého letadla, v mezinárodní zóně letiště v Nairobi. Žádná ze stran nepopírá, že se od okamžiku předání keňskými činiteli nacházel pod „jurisdikcí“ Turecka (ve smyslu čl. 1 Úmluvy), přestože k těmto událostem došlo mimo turecké území. Je pravdou, že stěžovatel byl tureckými činiteli fyzicky přinucen k návratu do Turecka a od okamžiku svého zatčení a návratu do země se nacházel pod jejich pravomocí a kontrolou. Soud konstatuje, že zatčení stěžovatele (na základě vydaných zatykačů) a jeho vazba proběhly v souladu s příkazy tureckých soudů a směřovaly k jeho „předvedení před příslušný soudní orgán“, a to na základě „důvodného podezření ze spáchání trestného činu“.

Soud se dále musí vyslovit k otázce, zda zadržení stěžovatele na keňském

území předcházející předání tureckým příslušníkům v letadle bylo dílem tureckých agentů porušujících suverenitu Keni a mezinárodní právo (jak tvrdí stěžovatel), anebo zda bylo výsledkem spolupráce mezi keňskými a tureckými úřady (jak tvrdí vláda). Stěžovatel vstoupil na území Keni, aniž by pohraniční policii prokázal svou totožnost. Jakmile byli představitelé Keni informováni o jeho přítomnosti na řeckém velvyslanectví v Nairobi, vyzvali velvyslance Řecka, aby stěžovatel opustil území Keni. Při jeho následném převozu z ambasády na letiště zasáhli keňští agenti, kteří jej odloučili od řeckého velvyslance a dopravili k letadlu, kde čekali turečtí agenti. Keňské úřady nevznesly žádné námitky proti jednání tureckých činitelů, nepožádaly o jakoukoliv reparaci a nevyvolaly žádný mezinárodní spor; nezdá se tedy, že by popsané události vnímaly jako zásah do suverenity jejich státu. Řecké vládě naopak adresovaly formální protest a požádaly o odvolání jejího velvyslance. Soud proto souhlasí s tvrzením vlády a domnívá se, že keňské orgány byly rozhodnuty buď vydat stěžovatele turecké straně, anebo toto předání usnadnit, a přály si, aby stěžovatel opustil jejich zemi. Stěžovatel tedy nepředložil indicie nasvědčující tomu, že Turecko nerespektovalo suverenitu Keni a mezinárodní právo.

Soud proto souhlasí se závěrem senátu, že zatčení stěžovatele dne 15. 2. 1999 a jeho předběžné zadržení je třeba považovat za provedené v souladu „s řízením stanoveným zákonem“ ve smyslu čl. 5 odst. 1 c) Úmluvy. Toto ustanovení tedy nebylo porušeno.

C. K čl. 5 odst. 3 Úmluvy

Stěžovatel tvrdí, že v rozporu s tímto ustanovením nebyl „ihned“ předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zákonem zmocněnou k výkonu soudní pravomoci. Žádá velký senát, aby potvrdil porušení konstatované senátem, podle kterého nebylo nutné zadržovat jej po dobu sedmi dnů před tím, než byl předveden před soudce. Podotýká, že byl zatčen dne 15. 2. 1999 před 23. hodinou a před soudce předveden dne 23. 2. 1999.

Vláda s touto částí rozsudku senátu nesouhlasí a uvádí, že v tureckém trestním řízení lze dobu předběžného zadržení prodloužit na sedm dní, je-li dotčená osoba podezřelá ze spáchání teroristických činů. Stěžovatel byl nejdříve zadržen na dobu čtyř dnů, která byla později soudcem o tři dny prodloužena. Z důvodu nepříznivého počasí nemohli prokurátoři a přísedící soudce na ostrov Imrali přicestovat dříve než 22. 2. 1999.

Soud zdůrazňuje význam záruk čl. 5 odst. 3 pro zatčenou osobu, která má být ihned fyzicky předvedena před soudní orgán. Tato rychlá a automatická soudní kontrola má zajistit ochranu před svévolným jednáním, tajným zadržováním a špatným zacházením (viz např. Brannigan a Mc Bride proti Spojenému království, 1993; Aquilina proti Maltě, 1999; Brogan a další proti Spojenému království, 1988).

Po přezkoumání argumentů stran nevidí velký senát důvod odchýlit se od závěrů senátu, který konstatoval, že předběžné zadržení stěžovatele začalo jeho zatčením velmi pozdě dne 15. 2. 1999 anebo velmi brzy dne 16. 2. 1999. Stěžovatel byl nejdříve předběžně zadržen do 20. 2. 1999, toho dne bylo jeho zadržení soudcem prodlouženo do 23. 2. 1999. Státním zástupcem byl vyslechnut dne 22. 2. 1999 a před přisedícího soudce – který byl bezpochyby úřední osobou ve smyslu čl. 5 odst. 3 – byl poprvé předveden dne 23. 2. 1999; téhož dne byl vzat do vazby.

Soud připomíná rozsudek ve výše cit. věci Brogan a další proti Spojenému království, podle nějž zadržení bez soudní kontroly po dobu čtyř dnů a šesti hodin přesahuje rámec přísných časových omezení stanovených čl. 5 odst. 3, i když je jeho účelem chránit společnost před terorismem. Soud nemůže akceptovat argumenty vlády, týkající se mj. nemožnosti soudce dopravit se na ostrov Imrali dříve z důvodu špatného počasí, a nemůže tedy připustit, že bylo za tím účelem nutné zadržovat stěžovatele po dobu sedmi dnů. Čl. 5 odst. 3 tedy byl porušen.

K tvrzenému porušení čl. 6 Úmluvy

A. Nezávislost a nestrannost státního bezpečnostního soudu v Ankaře, který stěžovatele odsoudil

Stěžovatel tvrdí, že jeho záležitost nebyla projednána nezávislým a nestranným soudem, neboť po část řízení byl členem státního bezpečnostního soudu vojenský soudce. Dovolává se čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jehož příslušná část zní takto:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla (...) projednána nezávislým a nestranným soudem (...), který rozhodne o (...) oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. (...)“

Stěžovatel žádá velký senát, aby stejně jako původní senát v tomto bodu konstatoval porušení Úmluvy. Poznámává, že vojenský soudce s hodností plukovníka byl členem státního bezpečnostního soudu až do svého nahrazení nevojenským soudcem, ke kterému došlo pouze týden před vynesením odsuzujícího rozsudku a dva měsíce po zahájení jednání před soudem. Všechna důležitá mezitímní rozhodnutí – ve věci týkající se konfliktu mezi organizací vedenou stěžovatelem a ozbrojenými silami, ke kterým patřil i zmíněný vojenský soudce – byla vydána za účasti tohoto soudce, který tak mohl ovlivňovat postup a výsledek řízení.

Vláda vyjadřuje svůj nesouhlas s rozsudkem senátu, podle kterého nelze nahrazením vojenského soudce „na poslední chvíli“ (což je kritérium, které vláda kritizuje) napravit nedostatek ve složení soudu. Zdůrazňuje, že po změně zákona

se již vojenský soudce řízení neúčastnil a stěžovatel byl odsouzen výhradně nevojenskými soudci. Náhradní nevojenský soudce sledoval jednání od samého počátku, neohradil se proti ukončení důkazního řízení a měl dostatek času aktivně se podílet na rozhodování. Na jednom z jednání, jehož se účastnil vojenský soudce, navíc stěžovatel soudu vyjádřil důvěru, přičemž není podstatné, že pozdější obhajovací řeč jeho advokátů byla v tomto bodu v rozporu s jeho prohlášením. Vláda dále vyzývá Soud, aby potvrdil své rozhodnutí ve věci Imrek proti Turecku (2003), podle kterého došlo podobnou výměnou soudců k vyřešení problému nezávislosti a nestrannosti soudu.

Podle ustálené judikatury Soudu mohou jisté znaky statutu vojenských soudců účastnících se jednání před bezpečnostními soudy vyvolat pochybnosti o jejich nezávislosti na výkonné moci (Incal proti Turecku, 1998; Çiraklar proti Turecku, 1998).

Je pochopitelné, že se stěžovatel, který se před soudem zodpovídal z trestných činů vztahujících se k národní bezpečnosti, obával předstoupit před soudce, mezi nimiž byl i profesionální člen vojenského soudnictví.

K otázce, zda došlo k nápravě výměnou vojenského soudce před vynesemím odsuzujícího rozsudku, Soud podotýká, že zdání nezávislosti soudu nezáleží pouze na jeho složení v okamžiku rozhodování o odsouzení obžalovaného. Aby byly požadavky čl. 6 v oblasti nezávislosti splněny, dotčený soud se musí jevit nezávislým na výkonné a zákonodárné moci v každé ze tří fází řízení, kterými jsou podle tureckého práva vyšetřování, jednání a verdikt. Kromě toho, pokud se vojenský soudce účastní procesních úkonů, které si zachovávají platnost i v pozdějším stadiu, může mít obžalovaný oprávněné pochybnosti o zákonnosti řízení. V projednávaném případě byl vojenský soudce přítomen procesním úkonům učiněným před datem svého nahrazení, tj. 23. 6. 1999, přičemž žádný z těchto úkonů nebyl opakován a všechny byly schváleny novým soudcem. V takové situaci nemůže Soud připustit, že zmíněná výměna soudců odstranila stěžovatelovy pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti soudu. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí a argumentace ve věci Imrek proti Turecku jsou s tímto závěrem neslučitelné, velký senát se jím nebude řídit. Čl. 6 odst. 1 byl tedy v tomto případě porušen.

B. Spravedlnost řízení před státním bezpečnostním soudem

Stěžovatel si stěžuje, že ustanovení čl. 6 odst. 1, 2 a 3 nebyla respektována, s ohledem na omezení a obtíže obhajoby, na přístup ke spisu a k informacím prokuratury a na okolnosti výslechu svědků v jeho prospěch. Tvrdí rovněž, že soudci byli nepříznivě ovlivněni médii. Příslušné části čl. 6 znějí takto:

„1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě (...) a v přiměřené lhůtě projednána.

2. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

a) být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu;

b) mít přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby;

c) obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru nebo, pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskytnut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují;

d) vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výsledků svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek jako svědků proti sobě (...).“

1. Tvrzení stěžovatele

Ztotožňujíc se s názorem senátu připomíná stěžovatel hlavní okolnosti, které mají podle něj za následek porušení čl. 6, mj. zásady rovnosti zbraní. Jedním ze základních požadavků je neomezený, důvěrný a rychlý přístup ke zvolenému obhájci po celou dobu řízení; v projednávaném případě však měl jeho obtížný kontakt s advokáty vliv na práva obhajoby. Jejich první setkání se tak konalo až deset dnů od jeho zatčení, během kterých učinil před soudy jistá prohlášení, navíc za přítomnosti příslušníků pořádkových sil. Další návštěvy byly odposlouchávány a nahrávány tak, že se svými obhájci (v rozporu s trestním řádem) nemohl hovořit v soukromí, a jejich frekvence a délka byly velmi omezené. Vzhledem k rychlosti řízení a obsáhlosti spisu byly takové návštěvy pro přípravu obhajoby naprosto nedostačující a jeho advokáti neměli čas řádně si prostudovat veškeré materiály, v porovnání se zástupci prokuratury měli navíc horší možnosti dopravit se na místo jeho vazby a konání procesu. Stěžovatel vyzdvihuje také význam úplného a efektivního přístupu ke spisu a tvrdí, že jeho obhájci mu nesměli předávat kopie spisu ani dalších dokumentů nutných k přípravě obhajoby. Přes to všechno byl jeho návrh na provedení doplňujících důkazů a výsledků svědků v jeho prospěch soudem odmítnut.

2. Tvrzení vlády

Navzdory závěrům senátu vláda tvrdí, že stěžovatelova věc byla projednána spravedlivě, a zdůrazňuje, že pan Öcalan byl odsouzen na základě článku 125 trestního zákona, jehož účelem je chránit demokratické hodnoty republiky. Ty byly ohroženy násilnou činností PKK, přičemž stěžovatel svou

odpovědnost uznal. Pokud jde o práva obhajoby, vláda vyzdvihuje, že řízení bylo veřejné a že díky zvláštním bezpečnostním opatřením se stěžovatel mohl jednání zúčastnit a přednést veškeré své argumenty. Kromě toho mohl svou obhajobu po celou dobu konzultovat se zvolenými obhájci, jejichž návštěvy (s výjimkou té první) podléhaly pouze omezením stanoveným zákonem. Vláda dále trvá na tom, že stěžovateli advokáti měli možnost pořídit si kopie celého spisu a že bezpečnostní soud poskytl stěžovateli veškeré nutné dokumenty a umožnil mu seznámit se se spisem. S odkazem na judikaturu Soudu (Kremzow proti Rakousku, 1993; Kamasinski proti Rakousku, 1989) tvrdí, že není nutné, aby obžalovaný měl sám přístup ke spisu, stačí, když se s ním může seznámit prostřednictvím svých obhájců.

3. Posouzení Soudem

Velký senát nevidí důvod odchýlit se od názoru senátu, podle kterého bylo stěžovatelovo právo na obhajobu negativně ovlivněno tím, že během svého sedmidenního předběžného zadržení, během kterého byl vyslýchán, nemohl vyhledat pomoc obhájce. V tomto ohledu tedy zcela souhlasí s tím, co ve svém rozsudku uvedl senát.

Vzhledem k tomu, že se strany nijak nevyjádřily k tomu, že stěžovatel neměl možnost setkat se se svými advokáty mimo doslech třetích osob, ztotožňuje se velký senát s konstatováními senátu a s jeho analýzou, podle které tato skutečnost zasáhla do práv obhajoby. Totéž platí o námitce týkající se počtu a délky návštěv stěžovatelových obhájců. Vláda sice tvrdí, že stěžovateli advokáti nepožádali o možnost navštěvovat jej častěji, Soud však připomíná, že zřeknutí se práva zaručeného Úmluvou musí být provedeno jednoznačným způsobem. V tomto případě si však obhájci pana Öcalana před bezpečnostním soudem stěžovali na obtíže při komunikaci se svým klientem. Omezení počtu a trvání zmíněných návštěv je tak jedním z elementů, které ztížily přípravu obhajoby.

Soud musí také rozhodnout, zda byl čl. 6 odst. 1 a 3 porušen proto, že stěžovatel neměl až do jednání dne 4. 6. 1999 k dispozici dokumenty ze spisu, s výjimkou textu obžaloby. V této souvislosti je třeba zabývat se tvrzením vlády, že výše cit. judikatura Kremzow a Kamasinski proti Rakousku je na danou záležitost aplikovatelná. Zde je nutné připomenout, že zásada rovnosti zbraní vyžaduje, aby měla každá ze stran rozumnou možnost přednést svou věc v podmínkách, které ji neznevýhodňují oproti druhé straně. V zájmu respektování práv obhajoby nesmí omezení přístupu obžalovaného nebo jeho advokáta k příslušnému spisu bránit tomu, aby byly důkazní prostředky obžalovanému předloženy před zahájením líčení a aby se k nim mohl (prostřednictvím svého obhájce) vyjádřit. Senát však konstatoval, že pan Öcalan takovou možnost neměl. Jeho případ se navíc liší od věci Kremzow, kde měl stěžovatel 21 dnů na prostudování 49 stran, zatímco stěžovatel měl 20 dnů na to, aby se seznámil se spisem o 17 000

stranách, jakož i od stížnosti Kamasinski, kde mohl stěžovatelův advokát svému klientovi předávat kopie všech dokumentů, které považoval za nutné. Je sice pravda, že stěžovatel uznal svou odpovědnost za obecnou politiku PKK, nevyjádřil se však zvláště ke každému násilnému aktu, který byl spáchán členy PKK, a prohlásil navíc, že některé akce byly provedeny proti jeho vůli a mimo jeho kontrolu. Proto lze říci, že kdyby se stěžovatel mohl přímo a dostatečně seznámit s usvědčujícími materiály, byl by v nich mohl zaznamenat jiné body významné pro svou obhajobu než jeho obhájci. Tito navíc neměli možnost seznámit jej se svou analýzou důkazů. Soud se tedy domnívá, že skutečnost, že stěžovatel neměl dostatečný přístup ke spisovým materiálům, přispěla k obtížím s přípravou obhajoby.

Dále je úkolem Soudu posoudit, zda byl přístup stěžovatelových obhájců ke spisu omezen, a pokud ano, zda tato omezení měla vliv na spravedlivost řízení. Tento pojem zahrnuje právo na kontradiktornost, to znamená, že obžalobě i obhajobě musí být dána možnost seznámit se s argumenty a důkazy druhé strany a vyjádřit se k nim (viz Brandstetter proti Rakousku, 1991). V projednávaném případě byl text obžaloby stěžovateli a jeho advokátům doručen dne 24. 4. 1999. Dne 7. 5. 1999 byl spis dán k dispozici obhájcům, kteří z něj činili kopie do 15. 5. 1999. O dva týdny později bylo před bezpečnostním soudem zahájeno přelíčení. V průběhu osmého jednání dne 23. 6. 1999 byli stěžovatelovi obhájci vyzváni, aby přednesli svou závěrečnou řeč. S ohledem na tyto skutečnosti se velký senát ztotožňuje se závěry senátu o obtížích stěžovatelových obhájců při přístupu ke spisu, které byly znásobeny stejnými problémy, se kterými se potýkal i pan Öcalan.

Stěžovatelovo právo na spravedlivé řízení tedy nebylo respektováno, a to z následujících důvodů: jeho obhájci nebyli přítomni jeho výslechu v době zadržení, nemohli s ním hovořit mimo doslech třetích osob a jejich návštěvy byly omezeny, stěžovatel i obhájci se mohli s trestním spisem seznámit až v pokročilém stadiu řízení. Soud se domnívá, že všechny tyto obtíže omezily práva obhajoby natolik, že zásady spravedlivého procesu ve smyslu čl. 6 nebyly dodrženy. Došlo proto k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy ve spojení s čl. 6 odst. 3 b) a c).

Trest smrti: k tvrzenému porušení čl. 2, 3 a 14 Úmluvy

Stěžovatel tvrdí, že uložení a výkon trestu smrti porušuje čl. 2 a je nelidským a ponižujícím trestem ve smyslu čl. 3 Úmluvy. Tvrdí rovněž, že jeho exekuce by byla diskriminační, a tedy v rozporu s čl. 14 Úmluvy. Zmíněná ustanovení mají následující znění:

čl. 2: „Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.“

čl. 3: „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

čl. 14: „Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

A. Aplikace trestu smrti

Původně stěžovatel ve své stížnosti namítal, že každá aplikace trestu smrti porušuje jak čl. 2, tak čl. 3 Úmluvy. Senát ve svém rozsudku konstatoval, že hrozba aplikace trestu smrti již pominula. Strany se k tomuto bodu dále nevyjádřily. Soud přitom bere v úvahu, že trest smrti byl v Turecku zrušen a že stěžovatelův trest byl přeměněn na doživotní vězení. Kromě toho Turecko dne 12. 11. 2003 ratifikovalo Protokol č. 6 týkající se zrušení trestu smrti. V tomto ohledu musejí být tedy uvedené námitky zamítnuty a k porušení zmíněných ustanovení nedošlo.

B. Vynesení trestu smrti

Stejně jako senát se velký senát domnívá, že tuto námitku je třeba zkoumat pouze na poli čl. 3, neboť z pohledu čl. 2 Úmluvy nevyvolává žádnou odlišnou otázku.

Stěžovatel žádá velký senát, aby ve své analýze aboličních tendencí smluvních států zašel dále a rozhodl, že svou praxí porušily výjimku uvedenou v druhé větě čl. 2 odst. 1 Úmluvy a že trest smrti představuje nelidský a ponižující trest ve smyslu čl. 3. Vývoj mezinárodního a srovnávacího práva podle něj ukazuje, že trest smrti odporuje rovněž mezinárodnímu právu; v této souvislosti poukazuje na rozsudky Ústavního soudu Jihoafrické republiky a kanadského Nejvyššího soudu. Také Výbor pro lidská práva OSN prohlásil, že výkon trestu smrti je krutým a nelidským zacházením, které je v rozporu s čl. 6 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Stěžovatel konečně tvrdí, že odsouzení k trestu smrti soudem, jenž nesplňuje kritéria Úmluvy a toleroval porušování jeho práv zaručených čl. 6, odporuje i ustanovením čl. 2 a 3.

Vláda nesouhlasí se závěrem senátu, že trest smrti vynesený na základě nespravedlivého řízení porušuje čl. 3. Stěžovatel ani jeho advokáti podle ní žádný takový argument neuplatnili. Vzhledem k tomu, že ponižující zacházení je subjektivním pojmem, který se zakládá na stěžovatelových pocitech strachu a úzkosti, jež dosahují jistého minima požadovaného čl. 3, není možné, aby se Soud rozhodl aplikovat toto ustanovení z úřední povinnosti. Rozsudek senátu je

pak podle vlády v rozporu s rozhodnutím Komise ve věci Çinar proti Turecku (1994) a s rozhodnutím Soudu Abbas Sertkaya proti Turecku (2003), v nichž měly orgány Úmluvy za to, že stěžovatelé nezakusili pocity strachu ani úzkosti, neboť moratorium na výkon trestu smrti odstranilo jakoukoliv možnost tento trest aplikovat. Nadto stěžovatel požívá ještě větších záruk, že trest smrti nebude vykonán, neboť jeho spis nebyl nikdy odeslán Parlamentu, takže příslušné řízení nebylo vůbec zahájeno. Turecká vláda se také podrobila předběžnému opatření, které nařídil Soud na základě čl. 39 jednacího řádu, a v tureckém parlamentu existoval široký konsensus odmítající exekuci pana Öcalana.

Soud se musí nejprve zabývat stěžovatelovým argumentem, podle kterého praxe smluvních států v této oblasti svědčí o jejich dohodě zrušit výjimku uvedenou v druhé větě čl. 2 odst. 1, jež výslovně v jistých podmínkách povoluje trest smrti. Pokud je totiž nutné vykládat čl. 2 tak, že trest smrti povoluje, přestože byl v Evropě téměř úplně zrušen, nelze tvrdit, že čl. 3 zahrnuje obecný zákaz takového trestu, neboť jasné znění čl. 2 by pak nemělo žádný význam (viz Soering proti Spojenému království, 1989). V tomto bodě velký senát souhlasí se závěry senátu. Ten ve svém rozsudku vyslovil mj. domněnku, že přestože ještě všechny smluvní státy neratifikovaly Protokol č. 6, shodly se ve své praxi na změně druhé věty čl. 2 odst. 1, a že tedy lze říci, že trest smrti musí být v době míru považován za nepřijatelnou formu sankce, kterou již čl. 2 nepřipouští. Soud připomíná, že tím, že byl k podpisu otevřen Protokol č. 13 týkající se zrušení trestu smrti za všech okolností (tedy v době míru i během války), rozhodly se smluvní státy pokračovat ve své aboliční politice tradiční metodou, tj. pomocí změny textu Úmluvy. Na tento krok je ovšem možné pohlížet jako na potvrzení tendence uplatňující se v praxi, což neodporuje názoru, že ke změně čl. 2 již došlo.

Vzhledem k tomu, že v současné době ještě mnohé smluvní státy nepodepsaly či neratifikovaly Protokol č. 13, nemůže Soud s naprostou jistotou konstatovat, že existuje konstantní praxe považovat trest smrti za nelidské a ponižující zacházení odporující čl. 3. Podobně jako senát se ale velký senát domnívá, že o této otázce není třeba s konečnou platností rozhodnout, neboť i kdyby čl. 2 stále umožňoval uložit trest smrti, bylo by v rozporu s Úmluvou vykonat takový trest, byl-li uložen na základě nespravedlivého řízení.

Velký senát se tedy se senátem ztotožňuje v tom, že z uvedené interpretace čl. 2 vyplývá, že nelze vykonat trest smrti na odsouzeném, jehož proces nebyl spravedlivý. Zbývá proto zhodnotit důsledky tohoto výkladu pro námitku týkající se vynesení trestu smrti, vznesenou na poli čl. 3.

Jak již bylo zdůrazněno, způsob, jakým je trest smrti vynesen nebo aplikován, osobnost odsouzeného, nepřiměřenost trestu vzhledem k závažnosti trestného činu a podmínky věznění po dobu čekání na exekuci jsou prvky, které je třeba vzít v úvahu při posuzování souladu zacházení nebo trestu s čl. 3. Soud

má za to, že vynesení trestu smrti na základě nespravedlivého řízení znamená neprávem vystavit odsouzeného obavě z poprav. Takto vyvolaný strach a nejistota z budoucnosti jsou zdrojem značné úzkosti a tento pocit nelze oddělit od nespravedlivosti řízení, které vyústilo v trest neslučitelný s Úmluvou.

Soud bere v úvahu moratorium na výkon trestu smrti, které Turecko dodržuje od roku 1984, i skutečnost, že Turecko respektovalo předběžné opatření, které mu v projednávaném případě uložil na základě čl. 39 jednacního řádu. Zohledňuje také rozhodnutí Komise Çinar proti Turecku (1994), ve kterém Komise odmítla námitku opírající se o čl. 3 s tím, že vzhledem k moratoriu bylo nebezpečí výkonu uloženého trestu smrti iluzorní. Podobně jako senát se však velký senát nedomnívá, že v případě pana Öcalana lze dospět ke stejnému závěru. Politická angažovanost totiž ze stěžovatele učinila nejhledanější osobu v Turecku, přičemž důkazem této jedinečnosti je i jeho naprostá izolace. Vzhledem k notorietě stěžovatele tedy nelze pochybovat o tom, že nebezpečí výkonu trestu smrti bylo skutečné; nelze přehlédnout ani to, že toto nebezpečí trvalo více než tři roky. Pokud jde o povahu řízení vedeného proti stěžovateli, připomíná Soud své závěry týkající se části stížnosti vztahující se k čl. 6 Úmluvy. V nich bylo řečeno, že stěžovatel nebyl souzen nezávislým a nestranným soudem ve smyslu čl. 6 odst. 1 a že došlo k porušení jeho práv zaručených čl. 6 odst. 3 b) a c). Trest smrti mu tedy byl uložen na základě nespravedlivého řízení, které nesplňovalo přísná kritéria, jež platí pro případy, v nichž se rozhoduje o odsouzení k smrti. Stěžovatel musel navíc nést důsledky tohoto odsouzení déle než tři roky.

S ohledem na výše uvedené dospívá Soud k závěru, že vynesení trestu smrti soudem, o jehož nezávislosti a nestrannosti existují důvodné pochybnosti, a na základě nespravedlivého řízení, je nelidským zacházením odporujícím čl. 3. K tvrzenému porušení článku 3 Úmluvy v souvislosti s podmínkami věznění Stěžovatel dále namítá, že podmínky jeho převozu z Keni do Turecka a jeho věznění na ostrově Imrali představují zacházení, které je v rozporu s čl. 3 Úmluvy.

A. Podmínky převozu z Keni do Turecka

Stěžovatel tvrdí, že byl z Keni „unesen“ tureckými agenty, a to z politických důvodů, a utrpěl zásah do své tělesné integrity. Dodává, že okolnosti jeho zatčení byly ponižující a nelidské.

Vláda žádá velký senát, aby potvrdil názor senátu, podle kterého byly podmínky převozu v souladu s čl. 3.

Soud si je velmi dobře vědom velkých obtíží, se kterými se státy v dnešní době potýkají, aby své občany ochránily před teroristickým násilím. Připomíná však, že čl. 3 Úmluvy zakotvuje jednu ze základních hodnot demokratické

společnosti a bez výjimky zakazuje mučení a nelidské či ponižující zacházení anebo trest, nehledě na chování oběti. Ani čl. 15 Úmluvy neumožňuje od těchto závazků odstoupit v případě války nebo jiného veřejného ohrožení (viz Chahal proti Spojenému království, 1996).

Podle judikatury musí špatné zacházení dosáhnout určité minimální úrovně závažnosti, má-li spadat do působnosti čl. 3. Posouzení této minimální úrovně závisí na všech okolnostech případu, jako je trvání tohoto zacházení, jeho fyzické a psychické účinky a v některých případech pohlaví, věk a zdravotní stav oběti (viz např. Irsko proti Spojenému království, 1978). Při dokazování takového zacházení používá Soud kritérium „nade vší rozumnou pochybnost“, přičemž takový důkaz může vyplývat z určitého množství indicií a nevyvrácených souhlasných domněnek, které jsou dostatečně závažné a přesné. V úvahu je nutné vzít i chování stran při shromažďování těchto důkazních prostředků.

Určité zacházení je podle Soudu „nelidské“, bylo-li promyšlené, bylo-li aplikováno po dlouhou dobu a přivodilo buď ublížení na zdraví, nebo intenzivní fyzické či psychické utrpení (viz, mezi jinými, Kudła proti Polsku, 2000). Při posuzování, zda je trest či zacházení „ponižující“ ve smyslu čl. 3, přihlíží Soud k tomu, zda je jeho cílem dotčenou osobu pokořit a ponížít a zda, pokud jde o jeho důsledky, postihlo osobnost oběti způsobem neslučitelným s čl. 3 (viz Albert et Le Compte proti Belgii, 1983). Aby bylo zatčení a vazba osoby v rámci trestního stíhání ponižující ve smyslu čl. 3, pokoření, které s sebou nutně přináší, musí mít zvláštní intenzitu (viz, mutatis mutandis, Raninen proti Finsku, 1997).

Nutnost strpět pouta při zatčení a zadržení neodporuje čl. 3 Úmluvy, není-li spojeno s nepřiměřeným užitím síly a není-li přitom dotčená osoba zbytečně vystavena zraku veřejnosti. Naproti tomu skutečnost, že má zadržený po dlouhou dobu zavázané oči, může v kombinaci s jiným špatným zacházením vyvolat silný psychický a fyzický stres (viz, mutatis mutandis, Salman proti Turecku, 2000). Vzhledem k tomu, že strany nepředložily žádné doplňující argumenty, kterými by podložily svá stanoviska k příslušné části rozsudku senátu, velký senát se se závěry senátu zcela ztotožňuje. Domnívá se tedy, že nebylo „nade vší rozumnou pochybnost“ prokázáno, že by účinky stěžovatelova zatčení a převozu do Turecka přesáhly obvyklou míru pokoření, která je vlastní každému zbavení svobody, a že by dosáhly té minimální úrovně závažnosti, kterou vyžaduje čl. 3 Úmluvy. Toto ustanovení tak nebylo porušeno.

B. Podmínky vazby na ostrově Imrali

Stěžovatel nesouhlasí s názorem senátu, že podmínky jeho věznění na ostrově Imrali neporušují čl. 3; minimálně podle něj nepřiměřeně zasahují do výkonu jeho práv zaručených čl. 8. Poukazuje zejména na to, že už pět let je tam jediným vězněm, přičemž jeho společenská izolace je znásobena tím, že nesmí sledovat televizi ani telefonovat a že z důvodu nepříznivého dopravního spojení

nemá prakticky žádné návštěvy. Také jeho zdravotní stav se zhoršil. To, že jej vláda odmítá převést jinam, podle něj svědčí spíše o úmyslu represe než o úvahách bezpečnostního charakteru.

Vláda vyzývá velký senát, aby potvrdil závěr senátu, neboť stěžovatel nebyl nikdy umístěn na samotku a každý týden přijímá návštěvy svých obhájců a členů rodiny. Tvrdí rovněž, že jeho cela je vhodně zařízena. Účelem veškerých omezení (zejména pokud jde o telefonickou komunikaci) je zabránit mu, aby dále řídil separatistickou organizaci. Jeho zdravotní stav je pravidelně sledován lékaři a psychology. Se stěžovatelem je tedy zacházeno podle evropských norem týkajících se věznění. Ve stížnostech, ve kterých Soud došel k závěru o porušení čl. 3, byly podmínky věznění mnohem horší (viz např. Poltoratski proti Ukrajině, 2003; Kuznetsov proti Ukrajině, 2003).

Soud musí nejprve určit dobu stěžovatelova věznění, kterou je třeba vzít v úvahu při posuzování jeho námitky. Ta trvá ode dne 16. 2. 1999 až do dne vynesení tohoto rozsudku.

Smyslová izolace spojená s naprostou sociální odloučeností může narušit osobnost, a je tedy nelidským zacházením, které nelze ospravedlnit bezpečnostními požadavky. Naproti tomu zákaz styku s ostatními vězni, uložený z bezpečnostních či disciplinárních důvodů, takovým zacházením není (viz rozh. Messina proti Itálii, 1999).

Co se týká projednávaného případu, Soud připouští, že stěžovatelovo věznění působí tureckým orgánům zvláštní obtíže, neboť pan Öcalan je v Turecku považován za nejnebezpečnějšího teroristu. Existují odůvodněné obavy z toho, že se mu příznivci kurdského hnutí pokusí pomoci k útěku. Je tedy dle Soudu pochopitelné, že turecké orgány musely přijmout mimořádná bezpečnostní opatření. Kromě toho je nesporné (a vyplývá to i z fotografií pořízených zástupci Výboru proti mučení), že vybavení stěžovatelovy cely je z pohledu čl. 3 naprosto vyhovující. Nelze říci, že by se stěžovatel nacházel v naprosté izolaci – jeho kontakty jsou sice omezeny na vězeňský personál, ale může přijímat návštěvy lékaře, obhájců a rodičů a využívat služeb pošty, dále má k dispozici knihy, noviny a rádio. Problémy přístupu na ostrov za špatného počasí byly odstraněny koncem roku 2004, kdy dostaly vězeňské orgány k dispozici vhodnou loď.

Soud bere na vědomí doporučení Výboru proti mučení, podle kterého by zmíněné relativní odloučení stěžovatele nemělo trvat příliš dlouho a mělo by být zmírněno možností přístupu k televizi a telefonu. Velký senát však souhlasí s tím, že nejsou neopodstatněné ani obavy vlády z toho, že stěžovatel využije komunikaci s vnějším světem ke kontaktování příslušníků ozbrojeného separatistického hnutí. Domnívá se proto, že obecné podmínky věznění stěžovatele v Imrali nedosáhly minimální úrovně závažnosti nutné k tomu, aby byly považovány za nelidské či ponižující zacházení. Čl. 3 tedy nebyl porušen.

K článku 34 Úmluvy

Stěžovatel si stěžuje, že mu bylo bráněno v účinném výkonu práva podat individuální stížnost, a to tím, že se s ním jeho obhájci z Amsterdamu nemohli po jeho zatčení spojit a že vláda pozdě odpověděla na žádost Soudu o informace. Namítá porušení čl. 34, který zní takto:

„Soud může přijímat stížnosti od každé fyzické osoby, nevládní organizace nebo skupiny jednotlivců považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou nebo Protokoly k ní jednou z Vysokých smluvních stran. Vysoké smluvní strany se zavazují, že nebudou nijak bránit účinnému výkonu tohoto práva.“

K první části těchto tvrzení Soud poznamenává, že absence spojení s jeho obhájci v Amsterdamu stěžovateli neznemožnila předložit Soudu své námitky. Skutečnost, že vláda pozdě odpověděla na druhou žádost Soudu o informace, je sice politováníhodná, nicméně nezabránila stěžovateli doložit své námitky týkající se trestního stíhání. Jeho právo na individuální stížnost zaručené čl. 34 in fine tedy nebylo porušeno.

Ostatní námitky

Na základě stejných skutečností namítá stěžovatel porušení čl. 7, 8, 9, 10, 13, 14 a 18 Úmluvy.

Soud konstatuje, že skutečnosti, kterých se stěžovatel v této souvislosti dovolává, jsou totožné s těmi, které se vztahují k námitkám zkoumaným v předchozích částech rozsudku. Domnívá se tedy, že není nutné rozhodnout o nich odděleně.

K čl. 46 Úmluvy

Podle tohoto ustanovení:

„1. Vysoké smluvní strany se zavazují, že se budou řídit konečným rozsudkem Soudu ve všech případech, jichž jsou stranami.

2. Konečný rozsudek Soudu se doručuje Výboru ministrů, který dohlíží na jeho výkon.“

Pro případ, že Soud konstatuje porušení čl. 6, požaduje stěžovatel obnovu řízení před nezávislým a nestranným soudem, před kterým by mohl využít všech svých práv na obhajobu. Pokud by Soud rozhodl o porušení čl. 3, žádá, aby byl převezen do jiného vězeňského zařízení na kontinentě. Vláda má za to, že

případné konstatování porušení je dostatečným spravedlivým zadostiučiněním.

Pokud jde o specifická opatření, která požaduje stěžovatel, Soud připomíná, že jeho rozsudky mají v zásadě deklaratorní povahu a že přísluší v první řadě dotčenému státu, aby si pod dohledem Výboru ministrů zvolil právní prostředky, jejichž prostřednictvím splní své závazky vyplývající z čl. 46 Úmluvy (viz mj. Assanidzé proti Gruzii, 2004; Scozzari a Giunta proti Itálii, 2000; Brumărescu proti Rumunsku, 2001). Ve výjimečných případech však při tom Soud může státu pomoci tím, že naznačí, jaké opatření by mělo být přijato, aby došlo k ukončení strukturální situace, jež vedla v dané věci k závěru o porušení Úmluvy (viz Broniowski proti Polsku, 2004).

Ve specifických souvislostech vyplývajících z tureckých stížností týkajících se nezávislosti a nestrannosti státních bezpečnostních soudů (např. Gençel proti Turecku, 2003) již Soud v několika rozsudcích prohlásil, že nejvhodnější cestou nápravy je postavit stěžovatele znovu před soud, pokud o to požádá. Velký senát s tímto obecným přístupem souhlasí a domnívá se, že obnova řízení na žádost dotčené osoby je v těchto záležitostech v zásadě vhodným prostředkem k nápravě konstatovaného porušení. Specifická reparační opatření však nutně závisejí na zvláštních okolnostech případu a musejí být definována na základě příslušného rozsudku a s ohledem na judikaturu Soudu.

Spravedlivé zadostiučinění

Soud podotýká, že pan Öcalan nepožádal o kompenzaci materiální a morální škody, a domnívá se, že veškerá újma, kterou mohl stěžovatel utrpět, je dostatečně kompenzována konstatováním porušení čl. 3, 5 a 6 Úmluvy. Pokud jde o náklady řízení před senátem, stěžovatel je vyčíslil na 1 123 933,96 EUR a senát mu přiznal částku 100 000 EUR. Za řízení podle čl. 43 Úmluvy požaduje stěžovatel doplatek 75 559,27 EUR. Vláda považuje takovou sumu za přehnanou.

Podle ustálené judikatury Soudu je náhrada nákladů řízení podle čl. 41 podmíněna tím, že tyto náklady byly skutečně a nutně vynaloženy a že jejich výše je rozumná (viz Sunday Times proti Spojenému království, 1980). Kromě toho lze náklady řízení nahradit pouze v té části, která se vztahuje ke konstatovanému porušení (viz Beyeler proti Itálii, 2002).

V projednávaném případě je třeba vzít v úvahu to, že Soud vyhověl pouze některým námitkám stěžovatele. S ohledem na okolnosti případu, tarify platné ve Spojeném království a v Turecku a komplexnost některých námitek považuje Soud za rozumné přiznat stěžovateli celkovou částku 120 000 EUR.

Výrok rozsudku

Soud rozhodl:

- 1. jednomyslně, že se zamítá předběžná námitka vlády týkající se čl. 5 odst. 1, 3 a 4 Úmluvy;**
- 2. jednomyslně, že čl. 5 odst. 4 Úmluvy byl porušen, neboť stěžovatel neměl k dispozici opravný prostředek, na základě kterého by byla přezkoumána zákonnost jeho zbavení svobody;**
- 3. jednomyslně, že čl. 5 odst. 1 Úmluvy nebyl porušen;**
- 4. jednomyslně, že čl. 5 odst. 3 Úmluvy byl porušen tím, že stěžovatel nebyl ihned po svém zatčení předveden před soudce;**
- 5. jedenácti hlasy proti šesti, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy byl porušen, protože stěžovatel nebyl souzen nezávislým a nestranným soudem;**
- 6. jednomyslně, že čl. 6 odst. 1 ve spojení s čl. 6 odst. 3 b) a c) Úmluvy byl porušen z důvodu nespravedlivosti řízení;**
- 7. jednomyslně, že čl. 2 Úmluvy nebyl porušen;**
- 8. jednomyslně, že čl. 14 ve spojení s čl. 2 Úmluvy nebyl porušen ve vztahu k aplikaci trestu smrti;**
- 9. jednomyslně, že čl. 3 Úmluvy nebyl porušen, co se týká námítky založené na aplikaci trestu smrti;**
- 10. třinácti hlasy proti čtyřem, že čl. 3 Úmluvy byl porušen vynesením trestu smrti na základě nespravedlivého řízení;**
- 11. jednomyslně, že čl. 3 Úmluvy nebyl porušen s ohledem na podmínky stěžovatelova převozu z Keni do Turecka;**
- 12. jednomyslně, že čl. 3 Úmluvy nebyl porušen s ohledem na podmínky stěžovatelova věznění na ostrově Imrali;**
- 13. jednomyslně, že není třeba odděleně zkoumat stěžovatelovy námítky vznesené na základě čl. 7, 8, 9, 10, 13, 14 a 18 Úmluvy;**
- 14. jednomyslně, že čl. 34 in fine Úmluvy nebyl porušen;**
- 15. jednomyslně, že konstatování porušení čl. 3, 5 a 6 Úmluvy**

představuje samo o sobě dostatečné spravedlivé zadostiučinění za případnou újmu stěžovatele;

16. jednomyslně, že žalovaný stát musí do tří měsíců ode dne, kdy se rozsudek stane konečným podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy, stěžovateli vyplatit 120 000 EUR za náklady řízení;

17. jednomyslně, že žádost o spravedlivé zadostiučinění se v dalším zamítá.

K rozsudku bylo připojeno částečně souhlasné a částečně nesouhlasné stanovisko soudce Garlickiho, částečně nesouhlasné stanovisko soudců Wildhabera, Costy, Caflische, Türmena, Garlicki a Borrego Borrego a částečně nesouhlasné stanovisko soudců Costy, Caflische, Türmena a Borrego Borrego.